

haladó világ kerekére ráfekszik. Sötétséget, bigottságot, impotenciát. Nem a szeretet fogja megváltani a világot, hanem az a nagy gyűlölet, mert ez a gyűlölet: világosság. Oh, igazodó világ célja, boldogsága: világosság. Nem imádott még senki úgy, mint Zola Emil, aki magában egy fényes küllő a haladó világkerékben. *Sokan hallják a föld dübörgését s hirdetik, hogy jön az új világ, a világosság világa. Bizony mondom, ha jő, az új küllő siettetí . . .*

Most pedig üres a világ. Ott tanyázik a puha szőnyeges sátor alatt a világnak lelke. Ott tanyázik a fehér lepel fölött, mely egy hideg, bomladozó testre borul. Az a hideg test nem a Mesteré. Hiszen az a test üveggesszemű és mozdulatlan, a Mester pedig most is lát és hall. El ne lopjátok azt a testet, óh tanítványok. A Mester gyűlölte a hazugságot. A keresztet elkcrülte, kerülje el a legendákat is. A Mester él . . .

1902 október 1.

Három évünk mérlege

Három évfolyam egy folyóirat életében óriási dolog, ha az a folyóirat nem üzlet és nem nyereszkesedés, ha az a folyóirat szabad és független, ha az a folyóirat a társadalom fejlődésével együtt halad következetesen és bátran. A nemsokára negyedik évfolyamába lépő „Híd” kezdeteire kívánunk most visszatekinteni. Megállapítható, hogy a rengeteg kezdő-stílusú és vidékies, lokális célkitűzésű írás között már az első számtól kezdve elhatározók, a haladás irányelveit boncolgató és leszögezõ írások. Egy rövid áttekintés talán nem lesz érdektelen olvasóinknak.

Az első szám bevezető cikkéből: „A Híd küzdeni akar minden becsületes, igaz és emberi szándékért . . . Bármennyire ellene fordultak is manapság a testvériség, egyenlőség, szabadság alapvető principiumainak, mégis lelkes hittel kitarunk mellettük. Ugyanúgy bármennyire tamadják ma a szabadelvűséget, mégis csak a nemes liberalizmus elveivel indulhatunk el, mert azt tartjuk, hogy nem szabad az erők és értékek természetes kifejlődését meggátolni. Nem a minden szellőfuvalatra hajlékony és nem az önmarcangoló, határozatlan liberalizmus elveivel akarunk haladni, hanem az alkotó munkára előkészítő, határozott célú szabadelvűséggel . . .” (1934 május.)

Most pedig a Híd említett évfolyamaiból a legkülönbözőbb helyekről tallózunk egy-egy idézetet.

„A régi rend tarthatatlan, a ma ezt eléggé bebizonyította, s az új élethez új törvények, a fogalmaknak új értelem kell . . . Fogalmainkat, nehogy elöitéletekké váljanak, folytonos felülvizsgálás

alá kell vennünk és alkalmazni kell a valóság új megnyilvánulásához . . ." (1934 június—július.)

*„A marokbaköpés hiába már,
Verejtékgyöngyünkre nem vár munka, a gyár,
a sercegő toll, síma gyalú,
életzajos város, csöndbeburkolt falu,
üllőre nem sujthat izmos karunk,
munkátlan, télen ifjak vagyunk,
fiatalok vagyunk.“*

„Nem néhány hozzáértő és néhány pártfogó teszi a kulturát, nincs értéke a kultúrának, ha csak ketten-hárman keresik, ellenben hatalom lesz, ha nagy tömegek kapcsolódnak bele a munkába. Ezért ha mindent átértékelnek, ha a régiak alkotta kulturát átértékelik, átalakítják, úgy nálunk is meg kell indulnia annak a folyamatnak, amely mindenki értékévé akarja tenni a kulturát, amely eddig keveseké volt . . . Ma a nagy tömegek megmozdulásának korát éljük. Ezért nekünk is meg kell találnunk azt az utat, amelyen járva sikerülni fog tömegeinket megmozgatni . . . Friss lendületet és szabad eszmei levegőt vigyünk munkálkodásunkba, ne gátoljon bennünket semmiféle maradi meggondolás és féltékenység“.
(1934. szeptember.)

. . . „A jelen legkimagaslóbb gondolkodóinak világszemlélete magasságáig kell eljutnunk a szabad, tiszta realista gondolkodásban, a tárgyilagosság soha meg nem tévesztő alaposságában . . . Ezt a gondolati fejlettséget elérve ifjú értelmiségi rétegünknek, nemzetünknek és Európának tényleges hatóerőivé válva, kiutat is kereshetünk az apáink generációja számára, a végleg kaotikus világértelmetlenségből. Ne a tudományt üldöző uralmak alaptalan szólamán, a tudás legnagyobbfokú felhasználásán alapuljon az ifjúság méltó szerephez juttatása. Az értelmiségi ifjú generációnak meg kell találnia az egységbenövést más társadalmi rétegek ifjú tömegeivel, de nem sötét ingekkel, gyilokkal és demagógiával, hanem a tudományos felkészültség elementáris és küldetésbetöltő fölényével . . .“

. . . „Nem szabad elszakadni az élettől. A művészetek, tudományok általában a való élet sodrában erősödnek. Az anyagi élet tényeinek hatása az emberre, az emberi értelemnek behatolása az anyagi dolgok halmazába és ezen folyamatok tapasztalati rendszerezése az, ami gazdagítja az embert . . . A művész nem száguldozhat saját szeszélye, betörtetlen csikó kedve szerint, de megbízhatónak kell lennie, feladatot állít elébe kora. A kort kell tudatosítania, ki kell állnia és kétszeresen is vállalnia ezt a tudatosítást, ha történetesen kisebbségi művészről van szó. Ezért a kor színvonalán állva gondolkodásban, de sorstársaikkal egybenöve kell ifjú művészeinknek alkotni és tudatosítani.“ (1934 október.)

. . . „A tudományok dialektikus szintézisbe jutnak egymással. Minden újabb kutatás közelebb hozza az eddig mereven, külön-külön zárt egységként kezelt tudományokat, részjellegüket és az

egy nagy szintézisbe való tartozásukat mindinkább kidomborítva. Kivételt képeznek egyes szerencsétlen tudósok, akik nem a szabad kutatás, de az álmitoszok és fajbabonák és egyéb szabad véleményt lehetetlenné tevő tekintély-tudomány képviselői. A tekintély-tudományokat szégyenpirba vonja a kutatás egy-egy új, beigazolt eredménye..." (1934 november.)

...„A világháborúval együtt elvesztek az elmaradott falvak. A világrészeket bebarangolt, földet túró emberek kulturális igényei és látóköre jóval felülmúlják régi középosztályunk kulturális igényeit és a mai falu igénye nem sokban marad városaink követelménye mögött... A faluban világhíreket ordít a rádió, a kisparasztok világszerepekről beszélnek, a földtelen földművelők világválságról és nincs könyv, folyóirat a könyvtárakban, amely a falunak beszélné érthetően, becsületesen, reálisan s a nép lelkéből kioperálná a megrokkantult irodalma által túlhajtott idealizmust. Illetve reális utakra vezetné az eszmei rajongást. Új eszméket, új erkölcsöt kellene itt ismertetni, hogy megértsék és kövessék a mai idők vonalát s az új problémák előtt ne álljanak halló süketen, látó értetlenül..." (1935 január.)

...„A nyelv, mint minden más társadalmi jelenség, szintén változásoknak van alávetve. A nyelv változásaival már nagyon sokat foglalkozott a magyar nyelvtudomány, de a nyelv és a társadalom nagy összefüggéseire még alig-alig mutatott rá... A nyelvek elmaradottságának, vagy kifejltségének legfőbb magyarázója a termelési és osztályviszonyoknak az a stádiuma, amelyben az illető nyelveket beszélő nép van... A nyelv azonban éppúgy egységes, mint a társadalom, amelynek szükségletét fejezi ki. Itt is a mindenkori társadalmi osztályösszetétel a döntő. Más a nemesség, más a parasztság, más a polgárság és végül más a munkásság nyelve. Magától értetődő, hogy nyelvtani szerkezetében a mindennapi élet szavainak tekintélyes, sőt nagy többségében több az egyezés, mint a különbség, de éppen a nem egyforma társadalmi életmód hozott és hoz ma is létre nyelvi különbségeket és okozza a nyelvfejlődés hol öntudatlan, hol tudatos harcait, amikből győztesen mindig a mindenkori uralkodórétegek nyelvhasználata kerül ki, de csak addig, amíg a társadalmi harcból folyó fejlődés újabb rétegeket és ezáltal újabb és fejlettebb nyelvet hoz létre... Minden nagy átalakítás kezdete kimondása annak, ami van, leleplezése a rideg valóságnak. Szétosztani az illúziókat amelyek a valóságot ködbeburkolják..." (1935 február.)

...„A ma produktív, lehet, hogy átmenetileg tehetetlen és nagyrészt esetleg elyomorodott alsóbb társadalmi osztályok a jövő viselői, akik történelmi és egyéni kényszerűségük összesítésében megvalósíthatják az összes utópiákat, a legrégebbeket és legújabbakat egyaránt... Haladó az a szellem, amelyik nem akar középkori gazdasági, technikai és tudat-kátyúba bennünket viszorítani, de a mai tudás maximumával merőben új társadalmi létformákat akar adni az emberiségnek..." (1935 március)

1936 márciusától szeptemberig Tóth Bagi István cikksorozata a „Bácskai kisbirtok fejlődéséről” részletes és sok részletben a mai viszonyok között is reprodukálhatatlan erőteljességgel mutatott rá az itteni földtúrók helyzetére, az aratósztrájkra stb.

... „Az ifjú nemzedék 1848-ban végig valamennyi európai forradalomban döntő szerepet játszott. Ezt az ifjú nemzedéket az első virágzásában álló nacionalizmus, liberalizmus, valamint a császárságban levő szocializmus fűtötte... Leszögezzük, hogy nem az északi és középeurópai faji uszításban gyűlölködő fiatalság az eszményképünk, hanem a meggondolt nyugáti kultúra új nemzedéke, mely a legliberálisabb légkörben ragaszkodik és lelkesedik a béke, haladás, szabadság értékeiért...” (1936 január.)

„Valósítsuk meg az élők egységét, nehogy a tömegsírban, mint holtak egyesüljünk.” (1936 április.)

E rövid áttekintés, azt hisszük, eléggé világosan mutatja a Híd progresszív irányát a múltban, jelen számai ugyanezen következetes haladó szellemnek folytatódása, aminthogy a jövőben is ezen szellem szolgálatában akar maradni a jugoszláviai haladó magyar ifjúság lapja.

FIGYELŐ

OSSIETZKY

Amikor már majdnem úgy volt, hogy Mussolini kapja meg a Nobel-díjat, — a norvég komité Ossietzkyt tüntette ki.

Mégis...

Öt földrész szorongó embereiből az első pillanatban ennyi tört elő. És ez nem volt a „győztünk* ujjongó hebehurgyasága, a dac konoksága, nem az elégtétel gyönyöre, csupán a váratlan ajándék torokszorító öröme. Ne nevesen senki: de ez az újraáradó hit testet rázó zokogása volt. Az ártatlan halálra ítélt érezheti csupán ezt a testet rázó életáradást a felmentő ítélet kimondásánál: van igazság... A tisztaság és tisztesség, — ami az Ossietzky-lényeget jelenti és ami így az érte-szorongók és véle egy felelősségben találkozó lelki-ségét is jelenti — másképpen reagálni nem tud: van igazság. És ezt az antik drámák tompa végzethangja, a meggyötört ember hangtalan egyszerűségé-

vel mondja. És semmi többet. Semmi többet: mert mást nem lehet. A norvég békebizottság döntésére másképp reagálni nem lehet. Aki másképp reagál, az fegyvert csörtetve, hatalmi vétőt kiáltva, csak a hazugság érdekeit védheti. Mint a német kormány, amely a felháborodás hangján tiltazozik semleges norvég férfiak világitélete ellen és német belügyekbe való beavatkozást emlegetve, végső konzekvencialevonással fenyegetőzik. Az igazság ezegyszer fején találta a szöveget. Német hivatalos jegyzék tanúskodik róla: az igazságnak adott elégtétel beavatkozást jelent Németország belügyeibe...

A tudat, hogy van igazság, a hazugság mai dinamikus atmoszférájában: megrázó tény. Itt, és ebben az esetben az igazságról van szó: a fasizmus elsőszámú közellenségéről. A norvég ítélet ebben a szituációban: lehetetlen-